

Орта мектепте шетел тілі сабақтарында аутентті оқу материалдарын пайдалану

ЖАРИЯЛАНДЫ 24.05.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР Аутентті материалдар, коммуникативтік құзырет, мотивация, оны “сезіну” процесіне айналдырады., орта мектеп, шетел тілі	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/179934/
---------------------------------	---	---

Сапарова Айымша Бахранқызы

Жетекші: **Толуспаева Дариға Жумабековна**

Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Зерттеу Университеті

Шетел тілдері факультеті

Шетел тілінен даярлаудың теориясы мен әдістемесі кафедрасы

Ка-313-21 тобы

Аңдатпа. Бұл мақалада шетел тілі сабақтарында аутентті оқу материалдарын пайдалану мәселесі қарастырылады. Аутентті материалдар – бұл шынайы тілдік ортада қолданылатын, ана тілі иелері үшін жасалған мәтіндер мен ресурстар. Олар оқушылардың шынайы коммуникативтік дағдыларын дамытуға, тіл тасымалдаушылардың мәдениетімен танысуға, оқушылардың мотивациясын арттыруға ықпал етеді. Мақалада аутентті материалдардың түрлері, олардың оқыту үдерісіне ықпалы, сондай-ақ орта мектеп жағдайында тиімді қолдану жолдары талданады. Осы мақалада ұсынылған әдістемелік тұжырымдамалар орта мектеп жағдайына бейімделіп, мұғалімдер мен білім алушылардың нақты тәжірибесіне сүйеніп жасалған. Бұл зерттеу қазіргі білім беру үрдістеріне сай шынайы контентті тиімді пайдалану жолдарын көрсетуге бағытталған.

Кілт сөздер. Аутентті материалдар, шетел тілі, орта мектеп, мотивация, коммуникативтік құзырет, Шетел тілі пәнінің мақсаты тек грамматикалық білім беру емес, сонымен қатар оқушыларды тілдік және мәдени ортаға тарту болып табылады. Осыған байланысты аутентті материалдарды қолдану — тілді тек оқыту емес, оны “сезіну” процесіне айналдырады.

Кіріспе

XXI ғасырда шетел тілін оқыту тек грамматиканы жаттап, сөздік қор жинаумен

шектелмейді. Қазіргі білім беру парадигмасы – білім алушының коммуникативтік құзыретін дамытуға бағытталған. Осы тұрғыда шетел тілі сабақтарында аутентті оқу материалдарын пайдалану өзекті мәселе болып отыр. Аутентті мәтіндер тілдік ортаға барынша жақындатып, оқушыларды шынайы тілдік қарым-қатынасқа бейімдейді. Қазіргі таңда жаһандану үдерістері мен цифрлық білім беру кеңістігінің кеңеюі оқыту мазмұнына жаңа талаптар қойып отыр. Орта мектеп деңгейінде оқушыларды тек тілдік нормалармен таныстыру жеткіліксіз — олардың функционалдық сауаттылығын, сын тұрғысынан ойлауын және медиасауаттылығын дамыту қажет. Аутентті материалдар осы міндеттерді орындауға септігін тигізеді, себебі олар шынайы өмірмен байланыс орнатады.

Аутентті материалдардың мәні мен маңыздылығы

Аутентті оқу материалдары — ана тілі иелерімен жасалған және олар үшін арналған мәтіндер, мысалы: газет мақалалары, бейнематериалдар, телешоулар, подкасттар, әлеуметтік желілердегі жазбалар, әндер, жарнамалар. Мұндай ресурстар оқушыларды тірі тілмен және шынайы мәдениетпен таныстырады. Шынайы дереккөздер оқушылардың шет тіліне деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, оларды тіл иелерінің мәдениетімен де таныстырады. Мысалы, мерекелер, салт-дәстүрлер, ұлттық тағамдар туралы бейнематериалдарды қарастыру — оқушылардың мәдени түсінігін арттырудың бір жолы. Сонымен қатар, аутентті материалдар оқушылардың тілдік интуициясын қалыптастырады және тілдің құрылымына механикалық емес, мағыналық тұрғыдан қарауға дағдыландырады.

Аутентті материалдардың шетел тілі сабақтарындағы артықшылықтары:

- Тілдік бірліктерді табиғи контексте меңгерту,
- Мәдениетаралық құзыреттілік қалыптастыру,
- Оқуға деген қызығушылықты арттыру,
- Тыңдау және түсіну дағдыларын дамыту,
- Шынайы тілдік жағдаяттарға бейімдеу.

Орта мектептегі қолдану ерекшеліктері

Орта мектеп оқушылары үшін аутентті материалдарды таңдағанда олардың тілдік деңгейі, жасы мен қызығушылығы ескерілуі тиіс. Жоғары сынып оқушылары үшін жаңалық сюжеттері, қысқа бейнематериалдар, әлеуметтік желідегі контент қолайлы болса, төменгі сыныптарға арналған мультфильмдер, жеңілдетілген аудио/видео ресурстар ұсынылады. Орта буын оқушылары үшін материалдың эмоционалды әсері өте маңызды. Сол себепті сабақта визуалды материалдарға — бейне, комикс, иллюстрацияланған мәтіндерге басымдық берген жөн. Мұндай формат оқушылардың назарын аударып қана қоймай, тіл үйренуді қызықты әрі креативті процесс етеді.

Сонымен қатар, түрлі деңгейдегі оқушыларға сараланған тапсырмалар ұсыну арқылы барлығын белсенді қатыстыруға болады.

Мысалы:

- News in Levels – жеңіл тілде жаңалықтар,
- BBC Learning English – түрлі деңгейге арналған бейне және аудио сабақтар,
- LyricsTraining – ән арқылы тіл үйрену,
- YouTube Kids – бастапқы деңгейге арналған видеоконтент.

Аутентті материалдарды қолдану жолдары

1. Алдын ала тапсырмалар беру

Мәтінге дейінгі тапсырмалар арқылы лексика мен тақырыпқа дайындық жүргізіледі.

2. Мәтін ішіндегі жұмыс

Тыңдап/оқып отырып нақты ақпаратты табу, негізгі ойды анықтау, шынайы диалогты талдау.

3. Кейінгі тапсырмалар

Пікір білдіру, диалог құру, рөлдік ойындар, креативті жазба жұмыстары.

Сабақ барысында топтық және жұптық жұмыс формаларын қолдану арқылы оқушылардың белсенділігін арттыруға болады. Мысалы, екі оқушы бір-біріне сұрақ қою арқылы ақпаратты нақтылап, тыңдаушы ретіндегі қабілеттерін де жетілдіреді. Сонымен қатар, сабақтан кейін аутентті материалдарға негізделген шағын жобалар (мысалы, постер, подкаст, шағын бейнебаян дайындау) жасау — оқушылардың тілдік тәжірибесін нақты контексте қолдануына мүмкіндік береді.

Қиындықтары мен шешу жолдары

Тіл деңгейіне сай келмейтін аутентті материалдар оқушыны шатастырып, мотивациясын төмендетуі мүмкін. Мұндайда мұғалім материалды алдымен “өңдеп”, қажетсіз күрделі элементтерді алып тастауы немесе оқушыларға алдын ала дайындық жүргізуі тиіс. Сонымен қатар, күрделі материалмен жұмыс жасау кезінде визуалды қолдаулар мен түсіндірмелі тапсырмалар беру — тілді меңгеру процесін жеңілдетеді. Кейбір оқушылар үшін аутентті материалдар күрделі болуы мүмкін, әсіресе сөйлеу жылдамдығы мен сленгтер кедергі келтіреді. Мұндай жағдайда:

- Транскрипт қолдану,
- Қайта-қайта тыңдау,
- Сөздікпен жұмыс істеу,

- Бейнематериалды субтитрмен қарау ұсынылады.

Қорытынды

Аутентті оқу материалдарын тиімді пайдалану – тіл үйренудің сапасын арттырудың қуатты құралы. Бұл әдіс оқушылардың шынайы тілдік ортаға енуін жеңілдетіп, оқу процесін тартымды етеді. Алайда, оларды тиімді қолдану үшін мұғалім әдістемелік тұрғыдан сауатты, оқушы деңгейін ескеріп жоспарлай білуі қажет. Тіл үйретуде тек тіл емес, сонымен қатар мәдениет те меңгерілетіні ұмытылмауы тиіс. Сондықтан аутентті материалдар шет тілін оқытуда маңызды орын алуға лайық. Аутентті материалдарды сабаққа енгізу мұғалімдерден шығармашылық және әдістемелік икемділікті талап етеді. Алайда бұл жұмыс өз жемісін береді: оқушылар шынайы тілмен бетпе-бет келіп, тілді өмірде қолдану дағдыларын дамытады. Келешекте бұл тәсілдер оқушылардың халықаралық емтихандарға (мысалы, IELTS, TOEFL) дайындалуына да негіз бола алады, себебі мұндай тестілер де аутентті контентке негізделген.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Гальскова Н.Д. *Современная методика обучения иностранным языкам*. М.: АРКТИ, 2006.
2. Соловова Е.Н. *Методика обучения иностранным языкам: базовый курс*. М.: Просвещение, 2008.
3. <https://learnenglish.britishcouncil.org>
4. <https://breakingnewsenglish.com>
5. <https://www.youtube.com/user/bbclearningenglish>